„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а утој низомна по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 149. У Новом Саду у петак 24. септембра (6. октобра) 1882. ГОДИНА XVII.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком идућег месеца октобра почиње нова претплата за оне поштоване претплатнике наше, којима крајем овог месеца претплата истиче. Учтиво им ово за рана напомињемо, да изволе настојати да понове претплату.

Лист без готове претплате не може се никоме слати, па за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Наруџбине без новаца не могу се уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, те да поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђују на претплату листа.

Ову молбу и овај захтев у толико више стављамо, што можемо већ сада рећи, да лист и поред болести уредникове неће никаква уштрба трпити, јер је властништво прибавило нове радне снаге, које ће лист према савременим потребама поштоване публике достојно имена његовог уређивати и на њему стално радити. Лист наш заступао је свагда и заступаће и даље најживље интересе нашег народа, зато се и обраћа с правом на исти народ, јер то му је био и пре, а и сада једина потпора његовог опстанка. А и толико се већма обилатом одзиву надамо, што је наш народ уживао ове године благослове богате жетве, те кад од овога неби и наша журналистика и наша књижевност нешто осетили, био би то свакојако жалостан знак свести нашег народа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата стаје за Аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф.	— или	35	дин.
На по године	7 „	„	17½	„
На четврт године	3 ф. 50	или	9	дин.
На месец дана	1 „ 20	„	3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новом Саду 16. (28.) септембра 1882.

Властништво и уредништво „Заставе.“

АТЕНТАТ НА НАРОДНУ АВТОНОМИЈУ.

(Т. Б.) Румен стида морао би нас обасути при помисли, да српски свет, па не само српски свет у опште, него чак и архипастири његови тек из мађарских новина могу да сазнаду, када г. Герман Анђелић св. синод српске православне цркве сазвати и каковим предметима предањ изаћи смера. Мађарске новине „Пешти Напло“, с којима смо наш свет досада довољно упознали, а да би их из ближе карактерисати морали, донеше нам у свом броју од 2. октобра о. г. вест, да је г. Герман арх. синод за 1. октобар сазвао и да је намеран, да у њему продре са својим пројектом о радикалним променама у нашој црквено-школској автономији. Заиста осећај тешкога стида морао би нас обузети, кад би у реченим намерама, које нам „Пешти Напло“ у оном циничном тону износи, који му је својствен, кадгод под образином његовом зао дух у нашој автономији на ову напада, — било само реч о простим, па ма и радикалним променама ове наше, скупом крвлу стечене и законом освештане народне самоуправе, али такима, које би се заиста на бољитак народног нам живота на том пољу клониле. Онда би можда с правом запитати могли, зар поглавар српске православне цркве па ма и у лицу г. Германа Анђелића нема других средстава до ли мађарских новина, којима би вести од такога замашаја, као што су ове српском народу до знања стављао? Но први поглед, који нам је пао на ове промене, које фосфорску снагу у мозгу г. наименованог патријарха на пробу стављају, уверио нас је да се ту незамишљају само просте промене оних наших институција автономних, које би на основу досадањег искуства овакима у једном ил другом обзиру можда подвргнути ваљало, — него да оно, што се ту под тим променама заснива, није ни више ни мање од отвореног атентата на кардиналне услове нашег целокупног народног автономног живота на пољу цркве и школе, и то атентата, каквога наш народ, ако и не што се непосредне цељи, ал свакако што се обима му тиче, од времена митрополита Видака па до данас није запамтио. Кад на то помислимо, онда не можемо да претајимо, да нас с неком извесном сатисфакцијом испуњава тај чин, да прву вест о оваком замашном атентату ни сам Герман Анђелић није смео на српском језику пред народ изнети, него је под образином неког замишљеног гдина „Ујвидеки-ја“ а под плаштом „Пешти Наплова“ изашао пред нас, да нам на мађарском језику каже, шта је намеран учинити с оним, што је кроз дуга столећа милијонима Срба било свето, што је и данашњем Српству најмилија светиња, за коју је и оно свакако готово да принесе оне жртве, које су за њу праоци и очеви наши принели. „Пешти Напло“ износи нам, као што наговестисмо ову вест у форми „карловачке коресподенције“ неког „Ујвидекија“; али да непознати г. „Ујвидеки“ и није био тако добар, да нас у тој својој коресподенцији увери, како је имао „среће“ да све оно, што ће у њој да изнесе свету на видело, од самог нашег „главног попа“ (főpap) чује и разуме — ми би ипак знали, ко за њим стоји, или боље рећи у њему лежи. Није тако давно, како вас је г. „главни поп“ хтео да изненади са неким, по његовом мњењу, не само „појмовима“, него чак и „новим појмовима“, као што је „Verstaatlichung der Kirche“ и т. д. — Ма да смо му ми већ онда, наравно само из просте учтивости у истом том језику одговорили на то: „Schon da gewesen“ и т. д. он ипак неће од отих својих „појмова“ да одустане, него се ево, као што нам „Пешти Напло“ доказа, жури, да нам на још „државнијем“ језику растумачи, шта он под овим „појмом“ мисли. А да ли смо ми и најмање претерали, кад смо те „главне поповске“ замисли назвали атентатом на живот наше црквено-школске народне автономије, то нека сада поштовани читаоци наши из стилистичног покушаја самог г. „Ујвидеки-ја“ пресуде.

Овај „пријатељ“ наш уверава нас одмах у почетку, да ће задатак синода бити, да даде своје мнење о томе, „да ли су садање „установе српске црквене автономије, по „државу и цркву пробитачне и корисне.“ Уверавајући нас даље, да је, као што већ споменусмо, са нашим „главним попом“ Анђелићем о томе говорио, вели, да је овај о томе међу осталим овако „разглабао“: „Српска автономија има штетних изданака, „који убијају и угушују „патријотички“ дух „у Срба. Нашу данашњу „црквену автономију назива правом скупоценом парламентском комендијом, која је за „црквени сталеж неправедна, за државу „штетна, а народна нам добра, са својих „скупих апарата, у дуг уваљује. Ове невоље и ови изданци данашњег устројства „имају се, по његовом убеђењу, у интересу српског народа и државе излечити тиме „што би се данашња наша автономија радикално, из основа свог изменула, а ево „како то спровести мисли: По старом устројству бирао је „црковњаке“ црквени „сталеж, а не народ. Законски чланак „IX. од год. 1868 наређује да се осим архипастира 25 црковњака и 50 световњака, међу овима 25 граничара у сабор бирати имају. Ово је законско наређење погрешно, јер, вели наш „главни поп“ не „одређује, ко има да бира црковњаке. Ову погрешку употребила је Милетићева странка године 1870, те је сабор „ским статутом, који је год. 1874 добио „највишу санкцију, решено, да и црковњаке има да бирају световњаци, или „боље рећи, омладинци. Према томе хоће „Анђелић да изнесе пред синод пројекат, „по коме би се црковњацима једнака „права са световњацима осигурала, и то тиме, што би се наредило, да „се сабор не састоји више из 75 „чланова него само од 40 чланова, „од којих би 20 њих на световњаке, а 20 на црковњаке пало и које „би последње искључиво имао да „бира црквени сталеж.“ Осим тога имало би се још и бирачко право у погледу на квалификације бирача, изборника и избраника такођер променути, како, то нам не спомиње, али ми мислимо, да се не варамо, ако предпоставимо, да би и то г. Герман исто тако радикално вољан био да промене, као и састав народног сабора.

То су у главном те промене, које г. Герман назива радикалним променама, а ми атентатом на живот наше народне автономије. Да ће уз овај наш назив пристати цео народ, о томе се не сумњамо, јер би така сумња индентична била са сумњом у будућност нашег народа, а о овој нити ћемо се посумњати, нити би имали узрока да се у њу посумњамо, па све да се фосфорска садржина мозга, који оваким пројектима урађа, чак и у сумпоровиту преиначи, те још с „радикалнијим променама“ кроз тмину данашњег нашег автономног обзорја севуцати почне.

А ако би се при свему томе још когод наћи могао, да се овакој сумњи да, тај нека се из мотивације, коју Анђелић овом свом меру придодаје, бољем чему поучи. Какви су, наиме, ти изданци, какове ли те невоље у нашој црквено-школској автономији, које „патриотски“ дух у Срба убијају, које су по црковни сталеж неправедне а по државу штетне, у којим су се у некретним случајевима да сада те невоље и ти изданци са тим својим опаким посљедицама показали, — на све то остао нам је г. „главни поп“ односно његов тобожни „интервјувер“ одговора дужан, ма да је у тој кореспонденцији, која се преко читава два ступца растурила, довољно места и за тај одговор било. Овај одговор јамачно ће нам за навек дужни остати, јер денунцирати какву личност, какву установу, то уме свака шепртља, а гдну „Ујвидеки-ју“ радо би за његову „екселенцију“ у томе признали и „еминенцију“, за којом можда и тежи, — али истинитост денунцијације и доказати, то је наравно сасма нешто друго, о тако сујетно подузеће морала би безуспешно запети и паклена женијалност самог мефиста па и тога се „практични“ људи, као што је г. „Ујвидеки“ у таке покушаје и не упуштају, него се с тартифском скромношћу задовољавају, да наведу узроке, са којих се на такове ствари одмећу. Ево дакле како се овај атентат мотивује. „Истина, „вели г. Герман Анђелић, да су владике и „патријарх председници појединих автономних одбора, али је сваки од њих као такав прави pictus masculus и то ли због „тога, што по данашњој црквеној автономији нашој управа цркве, школе и народних фондова лежи мало не искључиво „у рукама световњака, дочим су попови „готово свезаних руку издани овима. С „тога ваља овим пројектом у нашој црквеној автономији осигурати превагу црквеном сталежу.

Дакле осигурање преваге поповскоме, или боље речено, калуђерскоме сталежу у управи спољашње цркве, школе и народних фондова, дакле у чисто световним стварима, то је главни смер вашега „главног попа.“ Невештије и јадније ваљда још никада није никакав удар на права народна мотивован, него што је овај. После оваке мотивације мора се и нехотице свако запитати: па где је у целом том послу и смру онај моменат, у коме ваља да је остварен онај нови појам, којим Анђелић овај удар према влади у интересу државе оправдати мисли и који он „Verstaatlichung der Kirche“ назива? Да се случајно већ сама природа није постарала за то, да „дрвље до неба не дорасте“, те да по томе г. Анђелићу оваки пројекат и испадне за руком, онда би га свакако видили на најбољем путу, да помоћу овог пројекта постигне (нека нам се опрости, што га у ковању „терминуса“ следимо) „die Verpfaffung der äusseren Kirche,“ али никако не оно, што он „Verstaatlichung“-ом назива. Јер каква оправдана корист може по државу лежати у томе, да се народу сасма природно право управе у цркви и школи одузме, и искључиво поповском сталежу, односно калуђерима преда, то дабоме нико живи увидети не може. Ал да је то право народа неоспорно и да је сваки покушај калуђерштине, да то право народно ограничи, или шта више, погази, сасма убитачан по народ и његово напредовање, па по томе и по саму државу, то је становиште, које је образовани свет далеко пре савладао, него што је г. Герман света угледао. Ову колизију између његове фактичне и од њега оглашене цељи морао је увидети и он сам, те с тога није ни пожалио труда, да је како год изглади, ели му је на жалост, као што то другчије ни бити не може, овај покушај исто тако инсипидан остао, као и цео смер.

„Поповски елемент, вели у то име г. „главни поп“, није ни сам десетогодишњи притисак Милетићеве странке политично тако јако покварити могао, да би уплив (разуми: превагу) свој у крилу конгреса у оном „превратном правцу“ употребио, као што су то већина световњака „народне странке“ и демагози чинили. Шта више, кад би овај удар Анђелићу за руком испао, онда би Милетићева странка већ и у садањем конгресу, као што се Анђелић нада, изгубила власт своју над народним добрима, школом и црквом, а тиме би изгубила и углед свој пред народом.“ Ту дакле зец лежи, у том моменту треба да назре влада цељ „Verstaatlichung-a“ ону корист по државу, која из таког „Verstaatichung-a“ наше цркве провирује. Сувише би незаслужене пажње и части овој назадњачкој котерији указали кад би и покушали само да не само недозвољеност него и кажњивост оваких намера, какове се у том пројекту налазе, како са гледишта земаљских закона, тако и наших народних права доказујемо. С тога ћемо се просто ограничити на то, да тенденцију њину, у колико то већ нисмо учинили, народу нашем пред очи изнесемо. У ту сврху напомињемо да свуда, где се спомињу „световњаци“ и „Милетићева странка“, ваља читати народ српски; где се спомиње „црквени сталеж,“ читати калуђерштина; где се спомиње „уплив“ црквеног сталежа, читати превага калуђерштине; где се спомиње „држава“ и „државни интереси“, читати мађарски живаљ и интереси мађарског живља, па кад с тим стварним поправкама све ово, што смо досада навели, са журналистичког језика преведемо на наш прост српски језик, онда нам се из „ујвидекијеве“ (?) кореспонденције овај голи смисао сам по себи даје: Нека земаљска влада позајми Анђелићу своју силу да овај у себичном и искључивом интересу калуђерштине покоси земаљске законе и санкционисане статуте, који гарантују српском народу право самоуправе на црквено-школском пољу, да затим покоси и ову самоуправу до темеља, да на место ње успостави самовласт и самовољство калуђерштине над српском црквом, школом и српским народним добрима, а она ће се помоћу духовнога бича већ састарати за то, да српски попови своју главну мисију у однародовању српског нараштаја у опште у помађаривању нађу, које интереси мађарскога живља тако силно под изликом мађарске државне мисли захтевају. Што је дакле под Видаком управљено било на веру, данас се кани управити на народност нашу. Да у том погледу међу нашим унутарњим и спољашњим противницима подпун споразум влада, о томе се несумњамо, с мо не знамо, да ли су на чисто и са тим питањем: Шта ће српски

народ, шта сабор његов на то рећи, кад дође неизоставан час, да и они своју реку. Далеко буди од нас, да икада, а наиме сада народу свом у томе прејудикујемо, али нам се при помисли на ову околност и нехотице буди сећање на одговор, што га је француска уставотворна скупштина дала бурбонском ђенералу Буље-ју, када се исти дрзнуо, да јој из „сигурне даљине“ попрети, да у Паризу ни камена на камену оставити неће. Славни Ламартен сачувао је овај одговор потомству и добро је чинио.

Кратке белешке.

‡ „У кући обешенога не говори се о ужету!“ На ову пословицу ваљало је помислити пештанској господи пре, него што су се одважили, да нам пребаце, како наши саборски повереници само онда обилазе поверене им манастире, кад им прасне ћеф, да се госте и и да саберу дијете Кад би ова денунцијација могла нешто истинита бити, што озбиљно нико паметан и поштен предпоставити неће, зар би онда наша пештанска господа на таку истину више шта приметити смели, него што каже оно француско: tout comme chez nous?

---

‡ Господин „Ујвидеки“ уверава нас и о томе, да је пројекат Анђелићев, о којем у данашњем нашем чланку говоримо, саставио „мађарски немет Радић.“ А зар тај господин збиља држи, да има и једног јединог Србина, који би помислити могао, да из пера српског протосинђела, правог протосинђела српске, православне цркве може таки пројекат истећи?

---

‡ Исти господин, који је, као што се види, пун добре воље, да нас све са самим отњуд непознатим стварима упознаје, поверава нам још и ту новост, да је господин Радић не само млад, него и човек од дубоке науке, те се труди, да нам ово последње и докаже, али је при том ипак толико обазрив, да се не позива у сврху тога доказа на речени пројекат, — то му је ваљда одвећ мало — него нам вели, да је господин Радић и „доктор теологије“, и то, као што видите, под козијим ногама.

Ајде што се тај господин упиње, да се нами и нашој автономији попне на гребене, ал шта му је сирота наука скривила, да је за љубав господину Радићу са теологијом идентификује.

---

‡. Исти господин уверава нас и о томе, да би за приход фискалата наших народних фондова „ма какав пештански адвокат“ радо дао 20.000 фор. Верујемо, јер нас то подсећа на оног новосадског абдериту, који је пређе некад пун добре воље био, да се без икакве плате прими теретних дужности варошког градоначеника, па кад му га овим нечувеним „веледушијем“ заплашени пријатељи запиташе: „За што би то чинио?“ Он им одговори: „Небринте се, колико ми узтреба, толико ћу знати ја већ сам себи узети.“

Шта мислите, колико би по том рачуну тек ти „ма какви“ пештански адвокати узети морали, да плате дру Политу 20.000 фор. и још да имају, колико њима треба?

---

‡. Господин министар Трефор хтео је да нам изненади саборски одбор са једним својим одписом, у коме га позива, да ради на томе, како би саборски посланици у интересу оптерећеног народног иметка у будуће обвезани били, да на сабору бесплатно учествују. Господин министар стао је с овим предлогом на тоциљајку, којој је клизавост по њега најопаснија. При свему томе морамо се за сада с обзиром на обим ових бележака задовољити само са приметбом, да би у ту оданост и брижљивост господина Трефора према нашем народу можда и поверовали, кад не би тако одвећ јефтина била. Овако пак нека се задовољи г. министар за сада са нашим озбиљним обећањем: да ће не само саборски одбор, него да ћемо и ми учинити све и сва, да наше саборске посланике на ту жртву приволемо, али тек онда, кад доживимо, да је на том путу г. Трефор добрим примером први пошао напред, те да је с обзиром на, не само одвећ јако обтерећено, него већ и заложено државно имање, и готово сасма изцрпљену порезну снагу народну на својих 12.000 годишње плате резигновао, па да су, одушевљени овим заиста великодушним примером исто то не само и његове колеге, него и посланици на земаљском сабору учинили. Дотле пак добро би чинили и г. Трефор а и остала пештанска господа, кад би мало више испред својих врата чистили, а мало мање „разбијали себи нашу главу.“

Политички преглед.

Јуче, у четвртак требао се састати **уг. земаљски сабор**, али тек сутра ако уздржи седницу. Ма да се не ће одмах упуштати у мериторне расправе, он ће и пак, макар за тренутак само, обузети васколики јавни интерес у земљама круне стеванове. Најважнији подносак, што ће му за овај мах стићи, биће **државни прорачун**. Министар финансија Сапари поднеће му га већ у уторак и пропратити га опширним експосејом (образложењем) о финансијском положају. Финансијски одбор претресаће прорачун, и док делегације устрају. Но по што влада мисли, да сабор не ће моћи за времена прорачун претрести и одобрити, то је она спремна, да у новембру иште индемнитет за прву четврт 1883. године.

Поред сабора сви се домаћи политички кругови занимају **немирима, што се у Угарској противу Јевреја** дижу. Није никако чудо, што се свак дао у бригу, јер пожунски немири изгубили су помесни, па су добили општи значај и узели доста опасан вид. Да им замашај ни у Будапешти не превиђају, ма да им га будапештанска преса — махом семитска — омаловажава, тумачећи их као излив најпростије безаконитости и сурове развратности и одричући им политичко-социјални значај, — види се по томе, што се влада нашла побуђена, да поводом истих немира јавно проговори. Министар-председник Тиса, као министар унутрашњих дела, разаслао је свима муниципијама **окружницу**, у којој их позива, нека се постарају, да се немири, слични пожунскима, не догоде на њиховој области, па ако се и пак догоде, они нека њих свом енерђијом јавне власти угуше, па у нужди употребе и сама бројидбена средства. Министар у једно позива муниципије, нека га о свему, што у том погледу опазе и учине, тачно извештавају. Што се тиче самих **пожунских немира**, они су у самом Пожуну престали, на очиглед оружане силе притајило се огорчење противу Јевреја, али за то су се тим већма и жешће дигли и развили у пожунској околини и у опште у пожунској жупанији. У Рацерадорфу, Сенђурђу, Иванци, Шапу, Ланишцу, слободној кр. вароши Весингу, Диосегу и многим другим местима у пожунској жупанији било је мањих, већих немира противу Јевреја, скопчаних с разним изгредима, и немири су престали, тек кад се војска појавила на лицу места. У селу Надашу запалила је разјарена светина неком тамошњем Јевејину дом, па домаћина бацила у ватру, од куда га је свег израњављеног полиција једва спасла. Таки појави за иста заслужују општу пажњу.

Которске и сарајевске вести гласе, да **босанско-херцеговачки устаници** опета дижу главу. У след преустројства Аустро-угарске војске премештају се и по Босни и Херцеговини поједине посаде с једног места на друго, али мобилни батаљони нису онде смањени, него су остали на јачини, коју имају у ратно доба, а то је по 230 до 240 војника по сатнији. Тако исто три пуковније у Сарајеву, Мостару и Плевљу остају у ратној снази. Да богме, да је то све за то, што се устаници опет јачом снагом појављују. Бечким „Нем. Нов.“ јављају из Котора, да у Херцеговини има још преко тисућу устаника под вођама **Фортом, Побрићем, Ђезом и Мандићем**. У Босни има још међу Фочом, Вишеградом и Сарајевом око осам стотина устаника под Божовићем, Скоком и Хаџићем. Како „П. Лојду“ из Сарајева 20. ов. м. јављају, на заједничком друму нападнута су и убијена два порезна чиновника. Кад су се резервни I. пешачке пуковније у Сарајево враћали, рањена су под Трновом два војника из пушке. Око Фоче је, вели исти извештај, најнесигурније. На свој етапској прузи до онде стоје страже и читави водови и полусатније на сваких тисућу корака, и то од 6 сах. за јутра до 9 сах. у вече. Осим тога патруље и већа војена одељења непрестано крстаре по околини.

Као што се види из подгоричког дописа, што га на другоме месту саопштавамо, **немири на црногорско-арбанашкој граници** непрестано трају. Осим тога јављају страни листови, да осим Груда и Хота и Малисори узнемирују погранично становништво црногорско. Почевши од Какаричке Горе, па све до Ђемова Поља, свуда туда чује се сваки час пуцњава. Право полуратно стање. На Цетињу се особито туже, што турски низам, што је по Шипчанину распоређен, не тера Арбанасе у ред, него равнодушно гледи и оставља им, да раде, што хоће. Пограничним Кучима и Пиперима већ је досадило било то стање, те се стадоше спремати, да Арнаутима врате мило за драго, па да крепу на Диноше и Пикаље. Но Груди, Хоти и Малисори опирисаше, шта се спрема, те све своје добро и благо опремише у Тузе, а у Диношима и Пикаљу оставише страже. Међу тим, црногорским властима пође за руком, те Куче и Пипере одвратише од њихове накане. Цетињска влада наложила је строго капетанима и сердарима на граници, нека свим силама настоје, да погранично становништво остане на миру.

Матица Српска.

Записник

главне скупштине „Матице српске“, држане у Новоме Саду 4. (16.) септембра 1882.

(Свршетак.)

Бр. 40. Г. С. Председник отвара у $3^1/_2$ сахата по подне скупштину, казује, да су по одлуци, донесеној у прошлом броју, остали за избор квалификовани за стипендију костићеву: Жарко Миладоновић и Петар (Каменко) Николајевић, наређује тајно гласање и за прикупљање гласова одређује чланове дра Ђорђа Деру, Аћима Радошевића и Милана А. Јовановића.

Одбор за прикупљање гласова јавља после четврт сахата, да је гласао 31 члан, и да је од предатих гласова добио Петар Николајевић 15, Жарко Миладиновић 14, а два листића била су празна. — На основу овога гласања проглашује председник Петра (Каменка) Николајевића за питомца стипендијске закладе костићеве са годишњом стипендијом од 350 ф. О избору овом извешћује се и управни и књижевни одбор.

Бр. 41. Г. С. Књижевно одељење под бр. 25. К. Одс. о. г. јавља, да Христифор Шифман земљемер у Б. Комлошу није пристао на то, да се стипендија за професору укине, нити на то, да се обе његове стипендије употребљују на изучавање уметности и лепих вештина, него да остане при досадањој наредби његовој.

Према тој изјави оснивачевој расписан је стечај био с роком од 4 недеље дана на једно упражњено питомачко место са годишњом стипендијом од 200 ф. У том стечају напоменуто је, да ту стипендију могу тражити прав славни Срби из Угарске, који су најмање шест гимназијских разреда или уз то и приправничке науке свршили с врло добрим успехом, па желе слушати више педагошке науке.

На тај расписани стечај пријавио се Михаило Рајин из Опава, који је испит зрелости на новосадској великој гимназији положио и српску учитељску школу у Сомбору с добрим успехом свршио и своје сиромашно стање доказао, са 5 прилога.

Књижевно одељење предлаже истог молиоца за избор као са свим оспособљеног за питомца стипендијске закладе Шифманове. — Предлог се прима и Михаило Рајин бира се за питомца стипендијске закладе Христофора Шифмана са годишњом стипендијом од 200 ф. и о томе се и управни и књижевни одбор извешћују.

Бр. 42. Г. С. Књижевни одбор под бр. 134. К. О. ex 1881. јавља, да је његова преузвишеност администратор митрополије српске у Карловцима под 7. (19.) септ. 1881. ср. М. 395. на поднесени му из главне скупштине предлог од 3. (15.) септ. 1881. бр. 38. Г. С. изабрао на четири упражњена стипендијска места из закладе Нестора Димитријевића из тројних кандидација ове кандидате за стипендисте, и то:

I. Са годишњом стипендијом од 250 ф.

1. Душана Симића из Н. Сада, свршеног гимназисту с положеним испитом зрелости и

2. Милана Гаврилу, свршеног I. годиче правника из В. Бечкерека;

II. Са годишњом стипендијом од 150 ф.

3. Лазу Секулића из Црепаје, сада слушаоца VII. гимназијског разреда, и

4. Миту Вучковачког из В. Бечкерека, сада слушаоца VI. гимназијског разреда.

У уживање појединих стипендија ступили су поменути питомци почетком школске године 1881/2.

Његова преузвишеност саизволела је и на то, да се питомац исте закладе Кајица Иванић, помакне из нижег стипендијског разреда од 150 фор. у виши од 200 ф. — Узима се на знање.

Бр. 43. Г. С. Књижевно одељење под бр. 18. К. Одс. о. г. јавља, да је Давило Панић, ком је по одлуци лањске главне скупштине под бр. 28. Г. С. ex 1881. и пристајањем његове преузвишености администратора српске митрополије у Карловцима од 7. (19.) септ. бр. М. 394. одобрено било, да може уживати стипендију за шк. годину 1881/2 — поднео на ново молбу, да му се иста стипендија продужи још на годину дана из ових узрока: 1. што је по гласу приложеног отпустног листа у току 1881. г. све до 21. јануара 1882. служио као војник домобранац, а то га је са свим спречило у полагању испита; и 2. што по гласу приложене сведочбе није добио у току шк. год. 1881/2 термина за полагање првог строгог испита.

Молба ова подвесена је извештајем књижевнога одбора под бр. 80. К. О. о. г. Његовој Светости патријарху српском с препоруком на уважење, и Његова Светост дописом од 13. (25.) августа о. г. бр. М. 390. приступила је предлогу, да се Данило Панић, свршени правник, остави ради полагања строгих испита још за шк. годину 1882/3 у уживању своје стипендије из закладе Нестора Димитријевића. — Узима се на знање.

Бр. 44. Г. С. Пошто председник изјави, да му није поднесен никакав предлог у смислу пословнограда, позива скупштину да изабере одбор од десет особа, који ће потписати скупштински записник. — За оверење скупштинског записника бирају се ови чланови: др. Ђорђе Дера, подпредседник, Милан А. Јовановић, Стеван В. Поповић, др. Лаза Станојевић, Стеван Јефтић, Андреја М. Матић, Љубомир Стефановић, Тома Зековић, Данило Манојловић и Гавра Плавшић.

Бр. 45. Г. С. Председник казујући, да је скупштина овом приликом свој рад довршила, захваљује члановима на њиховој доброј вољи и љубави, којом су га у вршењу његове председничке дужности потпомагали. — На ову изјаву председникову разишла се скупштина у 5 сахата после подне усклицом: „Живио председник!“

Прочитано и потписано.

Предлози о преустројству управе у Троједној Краљевини.

О преустројству судбене управе.

I.

Начело раставе правосуђа од политичке управе.

Основа не дира у начело раставе политичке управе од правосуђа, које је сада у првој инштанцији проведено у оба подручја земље. Ако и није наша намера, да то начело, предности којега теорија и пракса сложно признавају, на дуго и широко расправљамо, то ћемо ипак о њем коју рећи с обзиром на додуше осамљене, но радо признајемо чистим патриотизмом надахнуте гласове, који га у нашој домовини још свеудаљ неком устрајности побијају.

Од почетка данашњега века примећује се, да си неодољивом силом крчи пут мисао, да се начело о диоби радње има упоравити и на послове државне управе. Течајем овога века преобразили су се политички и социјални односаји; продукција, индустрија промет, заодевули су се у нове форме и развили у пре неслућеном опсегу, пучка се просвета, срушив ограде, у којима је једва животарила, шири све то више и више. Тај преображај политичког и социјалног живота народа, наметнула је држави дужност, да према тим новим односајима, према том новом предмету удеси и државни организам, да нове те појаве државним сврхама прилагоди. Један једини орган недостаје за ту радњу. Дан данас као никада ваља нарочито за ниже органе необориво начело, да нико неможе успешно служити два господара. У осталом раздеоба функција изражена је најјасније у човечијем организму, у којем су разне функције поверене разним органом. Око види, уво чује, уста говоре, рука ради, вели Блунчли, а сва ова уда служе хармонично заједничкој сврси. Тако ваља да буде и у државном телу, и у њему ваља да сваки орган обавља становите фукције, за које је устројен. Ова раздеоба посла постоји већ дуго времена у индустрији и трговини. Малотржцу, који тржи у тесном опсегу, нетреба ни помоћника ни књиговође. Но трговац, који својом трговином обухваћа већи предел, неможе радити без помоћника, а развије ли се његов посао, постане ли замашнијим, раширили се његов промет, тада мора он радне своје силе разделити, јер ће само овим путем бити у стању равнати послом, надзирати послениике, контролирати њихово деловање. Таковом трговцу неће ни на крај памети доћи, да сваком поједином од својих људи повери и књиговодство и благајну, и корешпонденцију, и одпрему, и распродају на мало или да појединости толи разноврсним фунцијама оптерећеном посленику додели неколико помоћника, *јер би тада* један другоме био на путу, те ни један од наведених послова неби био обављен у реду; већ ће разборит трговац разделити радњу, поверити сваком од својих плаћених посао, за који има највише способности, те ће га за тачно изведење посла учинити одговорним, и тим путем добиће трговац за сваку грану веште људе, преглед посла биће му олакшан, и све ће се редовито развијати. Ово начело раздиобе радње показало се сходним не само у трговини и индустрији, већ и у државној управи.

У старије доба држави је посао био веома једноставан, и један чиновник могао је задовољавати разним агендама. — Но од кад си је држава поставила виши задатак, од кад се преобразио политички и социјални живот, држава да реши многобројне своје задаће, треба множину радних сила, а није могуће тим силама успешно равнати, контролирати и употребљавати их, а да се посао међу њима нераздели. Чим је раздиоба посла подпунија, тим се тачније обављају поједини послови, а чим су детаљи посла боље обављени, тим је лагље свести разноврстне послове у целину, и надзирати их. Из ове науке искуства потекло је понајприје разређење државних посала међу министарствима, затим међу средњим, а најпосле и међу најнижим органима. Овој се науци мало по мало поклонило и хрватско законодавство, те ми се надамо, да јој се неће изневерити. Ако постојећи систем раставе није у пуној мери одговорио очекивању, ако се управа и судство нису за кратка трајања његова подигли до оне савршености, за којом теже патриотичне жеље, то се ипак неда тајити, да се и судство и управа наком њихове подпуне раставе развијају успешније, и да се мане, којих нисмо вољни сакривати, не могу писати у грех томе начелу, већ другим неповољним околностима, међу којима има и таквих, свладање који не стоји до нас самих.

Неможемо, а да не споменемо приговор, који тврди, да систем раставе политичке управе од правосуђа слаби снагу владе. У Француској, у Пруској итд. постоји већ давно систем раставе у најнижој инштанцији, па баш у ти држава владина је акција најенергичнија. Морамо искрено исповедити, да недокучујемо, како би област мешовита, област обтерећена судачким агендама, које се отимају упливу владе, могла успешније подупирати владину акцију, него ли то може учинити чисто управна област, која, подређена у свему влади, по свом је звању упућена, да административне њезине намере проваћа. Поуздање толи нужно правосуђу, да реши извишену своју задаћу, изискује с друге стране, да се од његова организма уклоне и они привидни разлози, који би у земљи могли слабити веру у његову непристраност.

Но чули смо често тврдити, да се систем спојења управе с правосуђем у најнижој инштанцији препоручује из финансијских разлога. Вели се наиме, да је организација проведена на темељу зак. чланка XVII. године 1870. била знатно јефтинија од данашње, и да је постојећа организација створила небројену чету чиновника.

Владин овај одел потрудио се је, да на темељу аутентичних података конштатира, колико су износили трошкови политичке и судбене администрације, спојене у првој молби према горе наведеном зак. чланку, и колико ти трошкови износе сада, то јест услед управе растављене од правосуђа у првој инштанцији. Надаље овај владин одел желио би показати, колико је чиновника било намештено по првом, а колико њих по другом сада постојећем суставу.

Трошкови политичке и судбене администрације спојене у првој молби износили су наиме године 1874 . . . . . 645.333 фор.
а данашњи трошкови растављене политичке и судбене администрације у првој молби износе . . . . . 652.071 фор.
дакле:
систем данашњи скупљи је од докинутога за . . . . . 6.738 фор.

Допуштамо мисаоним људима, нека пресуде, да ли је та незнатна новчана жртва, која у државном нашем господарству, да тако рекнемо изчезава, оправдана, да ли она стоји у размери с оним напредним развојем државне управе у нашој земљи, који се могао зајамчити само проведбом у говору стојеће раставе. Ако се пак још уважи, да су се пригодом задње организације чиновничке плаће повисиле и то према околностима постојећим у земљи за чиновнике први инштанција тако праведно, да није могуће помислити на њихове снижење, то би уведење укинутога система придржањем садашњих плаћа, проузрочило знаменито више трошка, него ли систем постојећи. — Не стоји ни приговор, да се услед постојећега система умножио број чиновника код првих политичких и судбених инштанција, јер дочим је по обстојавшем систему било код првих политичких и судбених инштанција намештено 494 чиновника, има их сада њих 402.

Ови аутентични податци разврштени су прегледно у прилогу А. (Наставиће се.)

Из листова.

Ми смо (у 141. бр. свом) донели на овоме месту чланак под насловом „Још нешто о Босни и Херцеговини,“ у ком „Братство“ говори о захтеву, којим је „П. Лојд“ поводом пута црногорскога кнеза Николе у Русију искао од Србије и Црне Горе, да се одреку својих права и тражбина на Босну и Херцеговину. У другом чланку под истим насловом говори београдски лист о јевропскоме мандату Аустро-Угарске и расправља питање, може ли се окупацијони мандат претворити у анексијони. У том чланку вели се у главном:

Знамо да је Аустро-Угарска на основу берлинскога уговора ушла војском у Босну и Херцеговину и те покрајине заузела. Да ли она по томе уговору може себи присвајати дефинитивно господарство у њима? Ко год прочита дотичну одредбу берлинскога уговора и из протокола берлинскога конгреса још изближе сазна значење тога „јевропскога мандата“, по коме је Аустро-Угарска ушла у Босну и Херцеговину, тај може без великога оштроумља и дубокога испитивања одмах на први поглед увидети, да по берлинском уговору Аустро-Угарској никако није предато дефинитивно господарство и суверенство над Босном и Херцеговином, и да она према томе по томе уговору не може имати ни вољу да остане господар у тим областима. Дотични члан 25. берлинскога уговора каже: „Покрајине Босну и Херцеговину заузеће (окупираће) и њима управљати Аустро-Угарска.“ (Les provinces de Bosnie et d' Herzégovine seront occupées et administrées par l' Autriche-Hongrie.) Ту се дакле говори само о окупацији и администрацији, а никако о сталноме присаједињењу и присвајању (анексији), о сталном господарству у тим областима. А свакако су привремена окупација и стална анексија две веома различне ствари. Осим тога ми памтимо врло добро, како је на скоро после берлинскога конгреса Андрашија, главни творац и најнадлежнији тумач те аустро-угарске окупационе политике, у буџетском одбору аустријске делегације на једну интерпелацију одговорио „да ће окупација престати, чим њене Европом прописане цељи буду постигнуте, Турска принесене жртве буде надокнадила и јемства дала, да се удешено стање неће погоршати. Окупациони мандат могао би се променути само пристанком свију сила, које су потписале берлински уговор.“ Кад је нека држава доиста господар у некој области, онда она никада не говори о престанку тога господарства. Свакојако дакле у смислу берлинског уговора Аустро-Угарска није никако господар у Босни и Херцеговини, нити она на основу тога уговора може имати намеру, да тамо остане господар. Јевропски мандат на то није гласио. У берлинском уговору Аустро-Угарска никако не може тражити ни наћи ослонац и правни основ за анексију (стално присвајање) Босне и Херцеговине, ма колико она можда добре воље за то имала.

Босанско-херцеговачко питање берлинским уговором никако није дефинитивно, коначно решено; оно је по томе још и данас отворено међународно питање, које тек има да се реши, а од Србије и Црне Горе се тражи, да оне брже боље похитају и истрчавају пред то решење са својим јасним и пресудним признањем, да је оно већ коначно решено по вољи и у корист Аустро-Угарске и да о њему не може више бити ни говора ни спора. Како је то глупо.

Но можда Аустро-Угарска осим и мимо берлинског уговора има или бар мисли да има некакав други основ, на коме оснива своју претензију на господарство над Босном и Херцеговином и своју намеру да тај господар остане — какав то може бити основ? У чему се он може састојати? На то можемо такође наћи одговор у аустро-угарским листовима. Сви они аустро-угарски листови, који заступају мисао сталнога присвајања (анексије) Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске овако резонују: Аустро-Угарска ушавши у те области и примивши на се задатак да их умири и у њима стално државни ред уведе, наишла је на велике тешкоће и сметње, она је утрошила толике милијуне и толику крв, поднела тако огромне жртве, па зар да после свију тих жртава, после све те проливене крви и свега утрошеногa новца после краћега или дужега времена опет просто изађе из тих области, да их испусти из руку па ником ништа? То се очевидно од ње не може искати ни очекивати, таквога платонскога некористољубља и пожртвовања у политици нема, и по томе Аустро-Угарска има право да те области за се задржи кад их је већ једном заграбила и за њих толике жртве принела. Ето тако резонују аустро-угарски заступници анексије.

Држимо да сву шупљину и неоснованост таквог резоновања није мучно познати и увидети. Кад је Аустро-Угарска по својој вољи примила од Јевропе окупациони мандат, онда је она очевидно тиме пред лицем Јевропе примила на се не само права него и све обвезе и терете, који су са таквим задатком и мандатом скопчани. Зар они аустро-угарски државници, који су мисао окупације на среду изнели и из руке Јевропе мандат примили, нису имали на уму, нису могли предвидети све тешкоће, све жртве које могу бити са извршењем такве мисије скопчане и ако они то нису умели да предвиде и прорачунају, ако су се они преварили у своме очекивању, да ће то све лако и глатко ићи, зар то онда није њихова кривица и зар та њихова кратковидост и неувиђавност може ма за длаку изменути природу самога мандата и Јевропом одређену и обележеву природу положаја Аустро-Угарске у Босни и Херцеговини? Аустро-Угарска кад је примила тај окупациони мандат није постављала никакав услов; да он не буде скопчан са тешкоћама, да је не стане одвише жртве у крви и новцу и т. д., она није задржала право, да окупацију самовласно претвори у анексију ако те жртве пређу извесну меру и границу — све то она није учинила, него је примила јевропски мандат безусловно и на свој ризик примила га је без икакве ограде, па онда је дужна сносити и све његове посљедице и терете. А што је она са том окупацијом насела, што се показала неспособна да примљени задатак изврши, што се уплела у недогледне жртве и неприлике, то је њена несрећа и неспособност њених државника, ради које не може ни по каквој логици испаштати и патити босанско-херцеговачки народ и његова будућа судбина.

Црна Гора.

У последњем приспелом нам броју „Гл. Црногорца“ има допис из Подгорице 4. септ., у ком се јавља за немире, што их Арбанаси на црногорској граници праве. У допису се вели:

Погранични Арбанаси сваким даном немире праве у околини Зете и Подгорице, и они што праве ове тешкоће и мутње, и што изазивају сваки час, чине то по добро схваћеном плану и наговору, јер Арбанаси ништа учинити не ће, док им ко јачи не стане иза леђа и не пође их храбрити и обадравати нарочито против Црногораца који су тамо некима три у оку. На тај начин и тим поводом догодило се и ово што ћу вам сад причати.

Дана 22. августа, излазећи из пазара Груди (шест друга) нападоше код оваца близу Какарицке Горе чобанина П. Турковића Пипера, убију га и нос му одсеку, усљед чега на једанпут настаде велика узрујаност кроз Подгорицу, да се освета учини над оним Грудима, који се у пазар тај дан застадоше, но које власти сачуваше да их не поубијају, те их кроз неколико дана здраво кући у Груде отпрате. Исту вечер, кад чуше Пипери за тај грозни догађај, нагрну са свију страна у Подгорицу (батаљон Пипера) и хтедоше навалом ударити на Хоте и Груде, но војничке власти дуго су их задржавале, да се не би који усудио пуцати на Арбанасе без допуштења своје власти, те је тако Пипере уздржао витешки бригадир Михаило Нишин, док је с Цетиња дошла наредба да се ниједан усудио није пуцати, и да сваки Пипер кући иде.

Од тога дана Турци и Малисори пуцају непрестано ноћу на наше страже од Какарицке Горе уздуж поља Ћемовскога, те су једну жену из Зете, кад је пролазила пољем, гађали; тако исто пуцали су и према Никољ-цркви на жене, које су брале кукуруз; шта више неколико су пута загон чинили у Ћемовско поље да би наше овце који тамо пасу пљенили.

Малисори — Хоти и Груди — већ у наше пазаре несму долазити, као злочинци, који својом суровошћу могу убиства и немире починити, због чега су јако огорчени, да су готови сваки час напасти, кад се не би бојали грдне погибије од убојитих Црногораца. Низам турски са Шипчаника и других позиција, где станују, не бране Арбанасима прелазак у нашу границу, али их је свагда готова наша предстража срести и напред их непустити. Ноћу 31. августа пуцали су испред низамских позиција на нашу стражу, на које устадоше варошки војници, изађу у поље и Турци се натраг поврате.

Као што разумемо, и Арбанаси јако страхују од нападаја Куча и Пипера, да су из Диноша и Пикаље све ствари домаће у Тузе пренели, јер знају да су ова два племена свагда за освету на њих нападала, па би се то могло и сада за оног убијеног и посеченог Пипера догодити.

ДОПИСИ.

Карловац, 14. септембра. (Српска деца у хрватској школи. Равно.) „Школски лист“ у броју 17. о. г. доноси једну белешку о српској деци у хрватској школи. Из ових крајева глас је потекао, а у Сомбору на то још подвикују „лепе ствари!“ Па лепо. Али и није баш тако прелепо истицати на врх игле, што се онако „брацки“ тура у свијет о српској деци и српском свештенику. Та познајемо се.

С тога хоћу да поменуту белешку сведем на прави смисао њезин, јер је гласина очевидно тенденциозна и на штету нашу излетела је из гнијезда „хрватских јунака“. Да видимо.

Ствар се збива у Скакавцу. Ту је школа хрватска или комунална. У ту школу иде ваљда неколико оближње дјеце српске од наше парохије требињске. На тој школи учитељ је Јосип Звонимир Супан. Наравно он је Хрват, јер му име то свједочи. Али то је споредно. Прече је овђе, што је тај учитељ догласио своме листу у Загреб, а отуда прихватио наш школски лист.

Тако се ту тужи тај г. Супан, е њега прогони римски жупник. Баш тако. И одмах спарио је и нашега свештеника г. А. Ш. Али овога намалао је онако по своју. Каже, да овај наш попа није прекорачио школскога прага, одкад он — Супан — служи у Скакавцу. Бадава су и његове пријаве биле тога ради. Па тек овако превија се „... а пријаву писао сам једино зато, што ме је болело, гледајући, како се православна дјеца незнаду ни прекрстити након тро- или четворогодишњег полавка школе, пошто јој ја низа нужду не могу и не смијем надомјештати вјероучитеља.“

Па станимо часком, да огледамо ту ствар. Одмах кажем, да ја нећу да заступам и браним, што се рече на православнога пароха г. А. Ш. Лако, да је то тако. Само знати ваља време и околности. А то је богме здраво „vermutlich“ још увек у Хрватској. Рећи ћу послије што то о томе, а зна се на жалост и без мене сијасет „експекторација“ и злонамерних скокова од сваке руке и бруке, што се пери овамо свуда, па и по хрватским школама.

Него прече је да вам кажем, што врло добро знадем о г. А. Ш. Та тај је, за бога, стари и готово изнемогао свјештеник. Он једва доживљава да обави парохијалну и црквену дужност своју по својој брговитој и распачаној парохији. И збиља, када би г. Супан тако душеван човјек био, да и осјећа како пише настојно, он би кидисао на ту своју како кажe забрану, те би се усјетити могао и те толи занемарене „православне дјеце.“ Бар формално могао би допустити тој дјеци, да се они смиједу својим крстом прекрстити. Да богме!

Али је лако г. Супану циничке суве ронити. Тек је, што Хрвати реку, на „малих вратих“ друга. Хоће се туда да истеше све друго, а само се неће братински и поштено. Бога ми неће!

И то знаду овамо већ и српска дјеца. Знаду и та дјеца на Скакавцу, да се несмију својим крстом прекрстити у школи. Знаду та дјеца, да се мора поздрављати са — „хваљен Исус и Марија.“ Знаду и утубила су та дјеца и остала, да се не смије изустити име српско. А Скакавац је познато село са распаљеногa фанатизма вјерскога и племенскога. Туда ако нанесе пут вашега свештеника за овамо у град, а тога „влаха“ јуре говедари скакавачки дрвљем и камењем. Парох Лапчевић за живота свога пред неколико година био би главу изгубио, да није сретно на коњу испред бијесне руље измакао.

Е, па тај учитељ Супан тужи се на свога жупника, ево га прогања. Ја ћу замишљати, да је жупнику довлогрдила теорија петрињска, јер је г. Супан примио напутке лијепе брошуре г. Мије Биљала, тога „учитеља младих хрватских јунака“. Не требам да понављам, што је о томе наша поштована „Застава“ прибиљежила године 1879. бр. 100.

А онда, молим вас, и ово да речем. Знаде и г. А. Ш, колико наш свештеник рискира у хрватској школи, та рискира својим личним спокојством, својим угледом, па и својом части. Дуго би било да редам, што ми сви знамо овђе, што све и наопако претрпити мора наш свештеник од помамнога хрватскога учитеља, долазећи у школу за својом дужности. Ужас је то! Тек један примјер, и то са стране споменућу. Ово је: Свештеник Д. К. имао је љутога покора у таковој школи. Његове пријаве мени су познате. Па на што је нагазио тај човјек најпослије? Ево на што: Најмљени су противу њега зликовци, те је допао грозне обтужбе ради чак „потајнога умоpства“. Тамница је изјела му све до голе душе. Данас вегезира тек порушенога здравља, а задужен жели коре хљеба!

Тако је то, и триста осталога.

А тко може вјеровати и не поцрвенити у образу, да српска дјеца од својих родитеља незнаду се бајаги „ни прекрстити“!? Срам буди тога гласоношу! Аратос.

Нови Сад, 23. септембра. Владичански синод на окупу је. У Карловцима су све владике, осим вршачког и пакрачког. Пакрачки не ће због болести доћи, а за вршачког чујемо, да је др. Радић послат до њега.

НОВИЈЕ.

— Бечким „Нем. Нов“. јављају 20. о. м. из Котора: Вести из Црне Горе гласе ратоборно. Сви Црногорци раденици, њих преко 200 људи, који су до сад градили утврђења по Боци Которској, позвани су дома, вели се, за то, што ће се због потоњих сукоба на арбанашкој граници морати повући кордун према Арбанији. С друге стране пак чује се, да ће се један део позване војске послати на херцеговачку границу. На Цетињу су узнемирени због утврђења, што их у Кривошијама дижу, јер мисле, да су иста против Црне Горе наперена. Говори се, да је кнез Никола, док се у Петрограду бавио, тамошњи кабинет замолио, нек посредује међу његовом владом и бечким кабинетом због диференција, што их Црна Гора с Аустро-Угарском има, а ту је и накнада за издржавање херцеговачког робља.

— Српски заступник на петроградском двору, пуковник Хорватовић, кренуо се 20. о. м. из Београда пут Москве преко Беча, где ће се с краљем Миланом састати.

— Из Београда јављају 20. о. м., да је хајдучка чета у ваљевском округу, камо је Никола Христић с напредном пуномоћу против хајдука послат, разбијена и да јој је четовођа тешко рањен.

— Инглески министар спољашњих послова, лорд Гренвиљ, поновио је 20. о. м. изјаву, што ју је јевропским силама у почетку мисирског похода дао, изјавивши по ново, да Инглеска нити хоће Мисир да анектује, нити да си узме протекторат над њим.

Разне белешке.

(Црногорско економско друштво.) „Гл. Срп.“ јавља под 11. септ. У прошлу недељу држало је наше „економско друштво“ под председништвом г. В. Маше Врбице своју седницу, у којој је председник поднео извештај о стању друштва и о успесима, које је оно до овога часа постигло. Из тога извештаја види се, да друштво лепо напредује и да му се са свих страна наше миле домовине народ у великом броју и још са већом вољом одазива. У след тога веома повољног резултата друштво је са материјалне стране са свим осигурано, те је могло приступити одмах своме практичном раду. Закључено је дакле, да се набави милијун коштица од шљива, које би се имале још ове јесени посејати. Тога ради упитане су прве фирме, које раде са семењем, и са многих страна стигли су већ врло повољни одговори, те има изгледа, да ће се сејање коштица још ове јесени извршити. Наруџбина коштица учиниће се одмах, чим са свих страна стигну одговори, као и нужна упутства, која је ово друштво од више надлежних места и стручних особа затражило. Врло је угодно примљено саопштење председниково, да су честити наши Никшићани обећали уступати друштву бесплатно велик комад земље за расадник и још се обвезали, да тај расадник сами о свом трошну огради. Евала врлим Никшићанима! Код тако лепе воље и сложнога заузимања уверени смо, да мора лепо напредовати ово наше друштво.

(Александар Дима, Отац). Познати Француски романописац Александар Дима добијао је од својих издавача грдне суме новаца за своје романе; али се он за то ипак налазио врло чему новчаној неприлици. Рачуна се да је он за свога живота преко пет милијуна форината проћердао. Али при свем том, он је и праван и пун шпаг са једнаком равнодушношћу сносио. Полицајни чиновници, који су код њега дугове његових веровника утеривали, причаху, да је он необично услужан и мио човек и да је увек знао и у највећој невољи новаца себи прибавити.

Једнога јутра око осам часова Александар Дима пробудивши се иза сна, угледа пред собом једнога полицајног човека.

„Знам већ шта желите“ рече он зевајући „шест стотина франака? Али ја сада немам ни пребијенога новчића.“

„Врло ми је вас жао, драги господине Дима, али ако је тако онда морате ићи самном у затвор.“

„То не може бити ја сам данас неколико пријатеља и пријатељица позвао на ручак код Вери-ја“.

„Али када ви имате за такав један раскошан ручак код најскупљег гостионичара паришког, онда ћете ваљда имати и шест стотина франака...“

„Самртни човече;“ прекиде га романописац у речи „ми не можемо да се разумемо. Колико ми времена дајете да дуг исплатим?“

„До заласка сунца“ беше одговор полицајчев „јер ми закон допушта само по дану купити дугове од дужника.“

„Добро, добро! Ходите самном к моме издавачу.“

И они се упутише издавачу.

Када их издавач угледа, насмеши се и рече Александра Дима-у:

„Знам већ зашто долазите, драги Дима. Имате ли рукописа,

„Немам!“ беше кратки одговор списатељев.

„Без рукописа нећете добити ни једнога новчића а за сваки лист рукописа педесет франака“ рече издавач.

„Прекрасно!“ рече Дима „то ја могу до заходa сунца још и ручак код Вери-ја заслужити. Господин поличајче! Ви сте сада све чули, него сада хајдемо брзо моме стану, јер ја не смем ни тренутка пропустити. Кочијашу! ево ти напојнице, мојих последњих десет франака, али у трк.“

Дошавши у свој стан извади Александар Дима из ормана где су му јела стојали паштете, вина и слаткиша, отвори и једну кутију цигара и рече полицајноме чиновнику.

„Ево, господине! Једите, пијте, пушите, али ни гласка од себе не пуштајте; ако хоћете и свој дух да изображавате, ево вам моје књижнице, пет стотина свезака, сама моја дела. Када ја завзвоним, предаћете лист који вам је предао будем моме маломе слуги, да га однесе моме издавачу а педесет франака у место њега донесе. Али још једном, не смете ни словцета изустити.“

Око полак десет сахата отпоче Александар Дима писање. У три сахата беше полицајни чиновник наплаћен, у пола седам отиде романописац к Вери-ју, да почасти своје пријателе и пријатељице, и даде благајнику пет стотина франака à conto. — Када га овај задивљено гледаше, рече му Александар Дима поверљиво:

„Не захваљујте се мени него мојим веровницима, који ме данас хтедоше затворити за шест стотина франака. Ја бејах пранућен на рад па сам уједно и за вас радио.“ „Јав.“

Уредништву је достављена **нова књига**:

— **Наука**. Периодическо списание. Издава научно-книжовното дружество въ Пловдивъ. Излязя всѣки мѣсецъ. Година II. Августъ 1882. Книжка II. Пловдивъ. Областна Печатница. 1882. Стр. 97—199 на 8-ини.

Распис награда.

„Матица Српска“ расписује из фонда Јована Наке В. С. Миклушког за годину 1883. ове награде, тражећи, да за њих напишу:

I. Ова дела:

1.) Роман, драма или шаљива игра, приповетка или новела из српског живота. — Награда од 50 до 500 фор. — Рок Петров-дан 1883.

2.) Срем и Фрушка Гора са историјског, културно-историјског, географског и народописног гледишта. — Награда од 300 до 500 фор., по вредности и величини дела. — Рок Петров-дан 1883.

3.) Књига за народ о заразљивим болестима. — Награда 100 до 300 фор. — Рок Петров-дан 1883.

II. За чланке за „Летопис“:

Естетичка, научна или историјска расправа из српске књижевности. — Награда од 100 до 300 ф. — Рок Петров-дан 1883.

Дела се могу послати или под именом писчевим или безимено по уобичајеном начину.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац дело поднесе наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац своје дело не изда на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свога награђеног дела, кад га штампа, уступити „Матици“ 25 комада.

Чланци за „Летопис“, као и награђене новеле или приповетке, штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“, да их могу прештампати и посебице.

Према количини преосталога новца „Матица“ је вољна примати и по вредности награђивати и друга научна, популарно-научна и забавна дела, саставе и чланке, остављајући писцима да могу слободно бирати предмете.

Нарочито се напомиње, да је главна скупштина овластила књижевно одељење и одбор, да могу издати из фонда накиног награде и оним чланцима и делима, која дођу и мимо расписане награде, или која су већ стигла, па се налазе на оцени, и то у течају године и пре скупштине, ако књижевно одељење или одбор пронађу, да приспјели саставци заслужују, да се награде.

Из главне скупштине „Матице српске“, у Новоме Саду 4. (16.) септембра 1882.

Председник „Матице Српске“:
Др Ђорђе Натошевић, с. р.

А. Хаџић, с. р.,
секретар.

Распис награда.

Из закладе Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зозукове расписују се за годину 1883 ове награде:

1.) Историја новије српске књижевности од како се појавио у њој Вук Ст. Караџић па до данас. — Награда 50 дуката. — Рок 31. декембар 1883.

2.) Понавља се награда од 50 дуката за „Популарну естетику за одраслије женске.“ — Рок 31. декембар 1883.

Уједно се напомиње, да рок прошле године расписаним наградама истиче 31. декембра 1882.

Те су награде ове:

1.) „Каква ваља да је Српкиња у кући и у друштву“. — Награда 50 дуката; и

2.) Расправа о Буњевцима. — Награда 100 дуката.

Дела за расписане награде могу се послати или под именом писчевим или безимено по уобичајеном начину.

Рукописи се не враћају.

Награђени рукописи штампаће се или у „Летопису“, или посебице према договору са писцима.

Награда се губи, ако дело за годину не угледа света, а међу тим писац није што друго с „Матицом“ уговорио.

Од награђених дела, која се посебице штампају, дужан је сваки писац уступити „Матици“ 25 комада.

Из главне скупштине „Матице српске“, у Новоме Саду 4. (16.) септембра 1882.

Председник „Матице Српске“:
Др. Ђорђе Натошевић, с. р.

А. Хаџић, с. р.
секретар.

Добровољни прилози
на пострадале Вршчане.

Петар Матић из Н. Сада 3 ф. Наследници А. Мајлепе, послао Крестић из Беле Цркве 5 фор. Пречасни игуман војловачки г. Фотије Јорговић 5 фор. Свега 13 фор.

У име одбора:

Никола Брашован, перовођа. **Ј. Јорговић**, председник.

Курс бечке берзе 23. септ. (5. окт.)

Сребро	—.—
Лондон	119.20
Ц. кр. дукати	5.65
Наполеондори	9.44
Немачке марке	58.15

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ
КОД СВЕТОГ САВЕ
ПРЕПОРУЧУЈЕ ОВЕ

ШКОЛСКЕ КЊИГЕ И УЧИЛА.

Извод из српске граматике. Својим ученицима саставио Ј. Живановић. II. издање — — — — 30
Немачки буквар за основне народне школе, по разним изворима израдио Отеван В. Поповић епархијски школски референат — — — — — 16
Општи земљопис за српске народне школе у Угарској, превео по Кутнер-Мајеру и попунио Ст. В. Поповић епар. школ. референат са 9 слика и мапом уз ово иде додатак: Наука о глобусу и мапама — — 25
Упутство за наставу у рачуну у народној школи I. књ. за први разред српских народних школа по Ернсту Хенчлу, израдио Аркадије Вуковић учитељ — — 30
Упутство за наставу у рачуну у народној школи. II. књ. за други разред српско-народних школа, по Ернсту Хенчлу, израдио Аркадије Вуковић учитељ — — 30
Апостоли и еванђеља у празничне и недељне дане, преко целе године с преводом српским и са 5 слика од епископа Платона, за школску и домаћу потребу текст по црквеној књизи верно поправљен, а превод на ново прерадили А. Сандић и С. Петровић у великом формату осмине има 292 стр. или 18 и по табака 80
тврдо увезано — — — — — — 1.—
Штица по најновијем методу — — — — 2.—
Један пут један таблице на тврдој артији — — 02
Велика Катавасија од Георгија Петровића свештеника сомборског — — — — — — 1.—
Мала Катавасија од Димитрија Поповића свештеника сомборског — — — — — — 25
Мала Катавасија од Јована Поповића свештеника новосадског — — — — — — 20
Све по избор српске песме народне у формату шеснајстине са 80 страна, за српску школу и дом, за учење на изуст са насловном сликом како гуслар пева народу српском — — — — — — 10
а тврдо увезано — — — — — — 18
Употреба руске рачунаљке у основној школи са 15 слика, упутство за народне учитеље, по немачком израдио Мита Нешковић учитељ — — — — 15
Словарица (писмарица) потпуна азбука у кутији. Поједина слова гдекоја су по три до пет појединце, како би се не само речи, него и омаље реченице од слова склапати могле. Једна кутија стаје — — — 2.50
Наука из светог писма (за писање и на изуст учење) у основној школи. (Збирка др. Ђ. Натошевића) — 10
Ђимнастичне игре за српске народне школе написао Ђорђе Глибоњски — — — — — 1.—
Историја света од Александра Сандића професора новосадске гимназије — — — — —
Стари век I. књ. прир. својим ученицима — — 90
Средњи век II. „ — — — — — 90
Нови век III. „ — — — — — 90
Школа за учитеље и учитељице у херцеговини Готи извештај српском народ. сабору од Аркадије Варађанина 40
Школа, извештај народном сабору поднешено од Јована Бакића народног питомца — — — 80
Учитељ француског језика за учење намењен онима који незнају читати француским словима — — — 25
Учитељ немачког језика за учење намењен онима који незнају читати немачким словима — — — 25
Дисциплинарна правила за учитеље српских народних вероисповедних школа — — — — — 12

На свима овим школским књигама горе наведеним дајемо ко купи на више 25%, попуста.

У Новом Саду септембра 1882.

Српски књижари и књиговезци:
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ
код „светог Саве“
у кући г. Ђ. Недељковића бр. 24—25.

---

†

Овим путем изјављујемо нашу најтоплију благодарност пречасном господину Луки Болгарићу пароху у Баранди, који нам се на жељу, по несрећи тужну, усрдно одазвао, овдашњем пречасном свештенству, поштованој господи и многобројном народу овдашњем, што су нам при тужном по нас погребу љубљеног и нигда незаборављеног сина, брата нашег

СВЕТОЗАРА ПЕТРОВИЋА

који се 11. септ. о. г. у 18 год. живота свога млађанога након кратког боловања у вечност преселио, а 12. септ. у 3 сахата после подне у св. храму опеван по обредима св. матере цркве, своје саучешће указали, и до вечне му куће испратили, и тим тужну свечаност увеличали; а нами тужним преголему тугу нашу ублажише.

Па зато нека је хвала и захвала, а покојнику лака црна земља.

У Ченте, на Крстов-дан 1882.

Тужни, који га оплакују: Сима Петровић отац, Катарина Петровић мати, Стеван брат, Софија и Емилија сестре.

Ред пловидбе
помесног пароброда „Нимфе.“

Из Каменице у Нови Сад: пре подне у 5 6, 8 и ½10 сахата, после подне у 2, 4, и 6 сахата.

Из Новога Сада у Каменицу: пре подне у ½6. 7, 9 и 11 сах., после подне у 3, ½5, и ¼7 сах.

Недељом и свецем плови помесни пароброд пре подне по реду пловидбе; после подне по добром времену непрекидно.

Из Новог Сада у каменичку башчу вози помесни пароброд у радње дане пре и после по дне свагда по жељи п. н. публике по уобичајеној пловидби.

Из башче у Нови Сад: пре по дне: у ½ 10 сахата, после по дне: у 2, 6 и 8 сахата.

У недељу и празничне дане пре по дне као у радне дане, после по дне по потреби.

У Каменици 13. (25.) јуна 1882.

Подузимачи.

ОГЛАСИ.

Стечај.

На српско-православној гимназији има да се попуни упражњена катедра за грчки и латински језик. — Плата је хиљаду фор. а. вр. слободан стан и огрев.

Рефлектанти нека упуте — најдаље до 6. (18.) октобра — своје инструисане молбенице на патронат српске православне гимназије.

У Сарајеву 15. септембра 1882. 3-3

СТЕЧАЈ.

Српско вршачко певачко друштво расписује стечај за ликовођу на 2 године, са годишњом платом од 600 фор. а. вр. Рок стечају траје до последњег октобра т. г.

Компетенти, који желе ово место, нека се обрате друштву правоваљаним документима, којима би доказали:

1. да су хришћани,
2. да знају српски или ма који славенски језик,
3. да су свршили корзерваторијум или оргуљску школу,
4. да су слободни од војничке дужности.

Првенство имају Срби композитори.

Узгредно се још напомиње да ће ликовођа, нарочито који је вешт гласовиру, имати прилике и приватне часове давати.

Из седнице вршачког српско црквеног певачког друштва.

Никола Брашован, перовођа. **Јосиф Јорговић**, председник. 3—3

Оглас.

Јереј Мојсеј Атанацковић, парох панчевачки, потребује једног лачног помоћника.

Ко жели ово место получити, нека своју ваљано инструирану молбеницу потписаној консисторији за 4 недеље дана од дана првог публиковања овог огласа поднесе.

1—3 **Консисторија епархије вршачке.**

Спецерајска радња

која већ 12 година у дунавској улици постоји, продаје се из слободне руке.

За условија ваља се обратити на притјажатеља исте куће број 21. у Новом Саду. 3—3

„НАЈБОЉЕ СИРЋЕ“
од
„ФРАНКФУРТЕР ЕСЕНЦИЈЕ ЗА СИРЋЕ.“

Једна литра те есенције довољна је да се са 40 литри воде најбоље и јефтино сирће зготови.

И кључно стоваришче има:

А. КОДА у Новом Саду. 67—100

ОБЈАВА.

Част ми је јавити пошт. публици у Новом Саду и околини да имам на складишту свом за избор

ЖЕНСКИХ ШЕШИРА

и свега прибора што овамо спада.

Пошто сам са купа из Беча дошла и еспап ми сав стигао, то уверавам поштоване госпође и госпођице, да имам велики избор и за ову сезону најновијих и најмодернијих женских шешира, и да ћу сваку поштовану муштерију солидно и тачно послужити.

С поштовањем
С. Стојшића,
у Н. Саду, у кући г. М. Трандафила до књижаре Луке Јоцића и др.
3—3

Мануфактурна трговина
ГАВРЕ Ј. ПОЛИТА
у Новом Саду

треба једног шегрта. 3—3

Једна од пет година већ постојећа мешовита радња као **шпецерај, мануфактура, галантерије и памука**, са обилним муштеријама, добрим намештајем, годишњим прометом од 16.000—20.000 фор. продаје се из слободне руке под повољним условима. Ближа условија код администрације овога листа. 1—3

ОГЛАС.

Моја мануфактурна радња у Панчеву потребује два добра спомоћника који одма ступити могу, првенство имају они који поред српског и немачког језика још романски и мађарски говоре.

3—3 **Коста Максимовић.**

ТРГОВИНА МЕШОВИТОГ ЕСПАПА
СТЕВАНА ИЛИЋА
У ФУТОГУ

потребује једног од млађих спомоћника. Мануфактуристе имају првенство. 3—3

СРПСКА ШТАМПАРИЈА
Дра СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
У НОВОМ САДУ

препоручује се п. т. публици како у месту, тако и из околине, са својом тачном, брзом, лепом и јефтином израдом сваковрсни штампарски послова.

Особито упозорује сл. црквене општине на

ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ

које су на прописаној правој кончаној хартији „Dyos-Györi“ штампане и то у формату 46—59 сантим.

Цена је књизи од 25 табака 1 ф. 25 н.

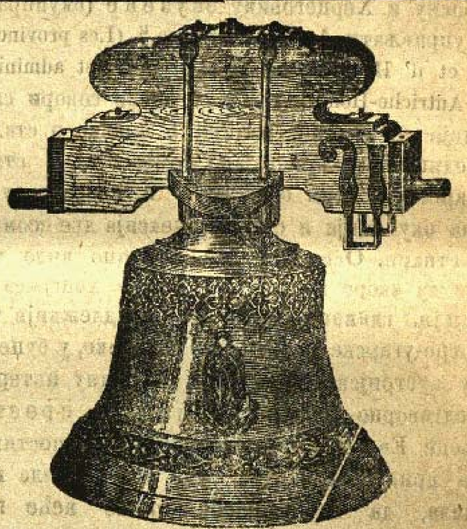

ЗВОНА

по новој и старој системи са гвозденим и дрвеним крунама, хармонично удешена од најфинијег метала, са најчистијом израдом, израђује ливница Ђорђа Бота синова, са гаранцијом на више година.

Стара прснута звона прима гореречена фирма у промену за нова, са врло малом доплатом. Такођер дајемо до знања оним частним општинама, које би раде нова звона лити дати, или стара звона у промену за нова, а нису у стању одма исплатити, примамо се израдити истим општинама на исплату. На захтевање шаљемо ливаће мустре звона како са гвозденим, тако са дрвеним крунама.

12— **ЂОРЂА БОТА СИНОВИ**
звоноливци у Вршцу.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић. **Српска штампарија дра Светозара Милетића.**